

“Ježíšův rozhovor se ženou Samařankou: „Naši předkové uctívali Boha na této hoře, ale vy říkáte, že místo, na němž má být Bůh uctíván, je v Jeruzalémě!“ Ježíš jí odpoví: „Věř mi, ženo, že přichází hodina, kdy nebudete ctít Otce ani na této hoře ani v Jeruzalémě. Vy uctíváte, co neznáte; my uctíváme, co známe, neboť spása je ze Židů. Ale přichází hodina, ano, již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctili. Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.“
Janovo evangelium 4:20-24

“Byl jeden muž z Efrajimského pohoří jménem Míkajáš. Přiznal se své matce: „Těch tisíc sto šekelů stříbra, které ti byly vzaty, pro něž jsi dokonce vyřkla přede mnou kletbu, to stříbro je u mne, já jsem je vzal.“ Tu jeho matka řekla: „Můj synu, buď požehnan Hospodinu!“ Vrátil matce těch tisíc sto šekelů stříbra a matka prohlásila: „To stříbro jsem cele zasvětila Hospodinu. Předávám je tobě, můj synu, abys z něho dal udělat sochu tesanou a litou. Dávám ti je nyní zpátky.“ Ale on vrátil stříbro své matce. I vzala dvě stě šekelů stříbra a dala je zlatníkovi; udělal z nich sochu tesanou a litou, která pak byla v Míkově domě. Ten muž, Míka, měl totiž svatyni. Udělal efód a domácí bůžky a pověřil jednoho ze svých synů, aby mu sloužil jako kněz. V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za správné. Byl jeden mládenec z judského Betléma, z Judovy čeledi; byl to lévijec a pobýval tam jako host. Ten muž odešel z města, z judského Betléma, aby pobýval jako host, kde se mu naskytne. Při svém putování došel na Efrajimské pohoří k Míkovu domu. Míka se ho otázal: „Odkud přicházíš?“ Odpověděl mu: „Jsem lévijec z judského Betléma a putuji, abych pobýval jako host, kde se mi naskytne.“ Míka mu navrhl: „Zůstaň u mne a budeš mi otcem a knězem. Budu ti za to dávat deset šekelů stříbra ročně, ošacení a stravu.“ Lévijec na to přistoupil. Přivoliil zůstat u toho muže. A byl mu mládenec jako jeden z jeho synů. Míka lévijského mládence pověřil, aby mu sloužil jako kněz; zůstal tedy v Míkově domě. Míka si řekl: „Nyní vím, že mi Hospodin bude prokazovat dobro, neboť mám za kněze lévijce.“
Kniha Soudců 17

V Duchu a v Pravdě

Slíbil jsem prázdninová nedělní kázání na texty, o nichž se vlastně nemluví. Nepamatuji si, že bych slyšel nějaké kázání na závěr knihy Soudců. Soudci jsou knihou, která popisuje absolutní zmatek v Izraeli nedlouho poté, co zavřel oči Jozue, s nímž lid přicházející z pouště obsadil a nebo se alespoň pokusil obsadit zemi zaslíbenou. Soudci, hebrejsky *šoftím*, znamená asi něco jako starostové, poslanci či senátoři. Zastupitelé, kteří v bráně města pomáhali uzavřít obchody podle práva. Obchod možná ještě stíhali, ale udržet při životě znalost a dodržování Hospodinova zákona, to byl velký problém. A zároveň výzva, protože snaha udržet vzájemné vztahy v mezích milosrdenství a práva, to chce také spolupráci lidu. Povědomí o slušných mravech v Izraeli po příchodu do země zaslíbené rychle vyprchalo, pokud o něm bylo možno vůbec nějak mluvit během putování po poušti. Refrénem knihy Soudců jsou totiž tyto věty: “V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za správné.” (17:6) Bezvládní, divné tajné rituály, úcta k modlám a ve vnitřní správě místy až komický zmatek, který ovládal zemi, ve níž přece mělo být Boží království.¹

“V těch dnech neměli v Izraeli krále...” Jakže? Neměli krále? Řeknete si pochybovačně... Vždyť jej přece měli! Jejich králem byl Hospodin! A ve vyprávění sedmnácté kapitoly knihy Soudců to potvrzuje i svým jménem jakýsi Efrajimec Míkajáš, což znamená „Kdo je jako Hospodin?!“ Žil se svou matkou v efrajimském pohoří pokrytém lesy. Míkajáš je ve zmíněné kapitole dále uveden ve zdrobnělině svého jména Míka či Mícha. To samo, že je nazýván zdrobněle, je velice netypické a nezvyklé.² Ale ono to má svůj význam! Mícha či Míka znamená v židovské tradici zdrcený a zničený. To podle jedné hagady, v níž je malé dítě v Egyptě slisováno do cihly za trest, že jeho izraelští rodiče nesehnali slámu, jako plnivo do hlíny, a tak nedodali předepsaný počet cihel na faraonskou stavbu. Ale Mojžíš chlapce Míku oživil. Přesto, že Míka dostal nový život, stal se uctívačem model. Podle téhle hagady stál Míka za odléváním zlatého telete.³ Míka je zdrcený jedinec, jehož charak-

¹ Tyto kapitoly (17-21) se považují za úvod k celé knize Soudců, přímo navazují na události knihy Jozue.

² Přece známe ještě jednoho Micheáše, Míkajáše - proroka, jehož jméno nebylo nijak zdrobňováno

³ Tanach, Yelammedenu, Ti Kissa, comp. Rashi to Sanhedrin (l.c.)

ter a ideály byly narušeny. Židovští vykladači podle jeho jména hledají cestu ke zlatém teleti pod Sinajem a pak ke dvěma zlatým telatům, která stála v severním Izraeli. Po rozpadu Šalamounova říše. Nebyly to klasické modly, stále šlo o koncept úcty k Hospodinu, protože pod tím teletem viděli Izraelci Hospodinovo jméno. Nicméně, byl to silný přešlap.

Jisté je, že Míkův příběh nepatří k těm pozdvihujícím, ba přímo nahrává domněnkám, které zní varovně. Z majetku Míkovy maminky se ztratilo 1 100 šekelů stříbra, to je asi 16 kg. Matka zloděje zařekla prokletím a tu svou kletbu soukromě sdělila i svému synovi. Text říká, že mu ji řekla do ucha. Tušila snad, že stříbro zcizil její syn?

Míka se přiznal: "To stříbro je u mně." Jako by šlo o pytel sena. A maminka své prokletí hned vymazala požeňním. Jako by skutečně šlo o kopku sena. Neutralizace zafungovala, alespoň podle maminky a syna. Míka stříbro přinesl a vrátil. A teď si všimněte: Matka synovi zase stříbro předala s průpovídkou, že všechno stříbro je zasvěceno Hospodinu. "Předávám je tobě, můj synu, abys z něho dal udělat sochu tesanou a litou. Dávám ti je nyní zpátky." Ale on zase vrátil stříbro své matce. I vzala dvě stě šekelů stříbra a dala je zlatníkovi; udělal z nich sochu tesanou a litou, která pak byla v Míkově domě." (17:3n) Tak ze 16 kg stříbra pro Hospodina musí nakonec stačit 2,2 kg, aby se z toho udělal oltářík, socha přitesaná a postříbřená jako barokní sochy - zepředu zlato, zezadu hrubé dřevo.. Míka má svatyni a tam se přidá tahle socha vedle domácích bůžků.

Nejde však jen o sochy. Jsou k nim zapotřebí také lidé. Míka pověřil jednoho ze svých synů, aby vykonával kněžskou službu. Celkem samozřejmě jej ustanovil, jako by se to tak dělalo vždycky. A teprve až když zabloudil k jejich usedlosti Levita,⁴ který bloudí světem jako věčně putující Ahasver, tak s pocitem, že je konečně všechno v pořádku najme onoho levitského mládence z Betléma, aby sloužil u domácích model jako kněz.

I to ujednání služby mladého (bezejmenného) Levity je zajímavé samo o sobě: "Míka mu navrhl: „Zůstaň u mne a budeš mi otcem a knězem. Budu ti za to dávat deset šekelů stříbra ročně, ošacení a stravu.“ Lévijec na to přistoupil. Kněžský mládenec z rodu Lévi se neotřásl hrůzou a nezacitoval ustanovení ze zákona Hospodinova. Kněz Hospodinův přece nežil z nájemních smluv, ale z desátků! Kněžskému mláďenci zřejmě zsvítily oči, že konečně při svém putování někde zabral. Za ty prachy a šat! Dal se najmout a zůstal u Míky. A text říká: "A byl mu mládenec jako jeden z jeho synů." Tak nejprve to měl být otec, jak se i dnes říká mladým a začínajícím římským kněžím. Ale pak je ten "otec" Míkovi jako syn... A nikomu to nepřijde moc zvláštní. A dále: "Míka lévijského mládence pověřil, aby mu sloužil jako kněz; zůstal tedy v Míkově domě. Míka si řekl: „Nyní vím, že mi Hospodin bude prokazovat dobro, neboť mám za kněze lévijce.“ (17:10-13) Hospodin musí, prostě musí prokazovat dobro! To proto, že teď je vše tak, jak má být, řekne si nakonec Míka. Jenže z pohledu zákona Mojžíšova má být všechno jinak. Ovšem my víme, že: "V těch dnech neměli v Izraeli krále. Každý dělal, co uznal za správné." (17:6)

A teď čekáte hromy a blesky a Boží soudy. Bible to vypráví jinak. Připouští takovou ostudu, takovou bídu. Ano, tak to bylo a nic se nebude zamlčovat. Nejdůležitější je setkání s pravdou. Proto mám tu Bibli tak rád, protože nic nelakuje a nezamlčuje.

Jako v příběhu té ženy Samaritánky, která má také své pravdy. Tak třeba: a) Žid se nemůže přece bavit se Samaritánkou! A ještě po ní chce vodu! To nesedí! To nemůže být pravda! b) Při tom, co si Ježíš se Samaritánkou povídají o vodě ze studny, Ježíš ženě nabízí pramenitou, tedy kvalitnější vodu a žena má svou materialistickou pravdu. Pokud nevidí pramen a nádobu, pak je to rabínovo blouznění z horka... c) Když slyší o věčném zdroji, pak má před sebou jen pravdu denní namáhavé a ponižující polední cesty k prameni. A brala by takový zdroj, o kterém mluví Ježíš. Proč si neříct!?! d) Pak Samaritánka tvrdí, že nemá žádného muže a přitom jich měla pět a ten, co s ní žije si ji nevzal. e) Jak to Ježíš ví?! O takových věcech se nemluví, proto předhodí k diskusi náboženskou pravdu (běžný úskok): Samaritánka tvrdí, že její otcové uctívali Hospodina na této hoře. Myslela horu Garizim. "Ale vy říkáte," a obracela se při tom k židovskému rabínovi, "že místo, na němž má být Bůh uctíván, je v Jeruzalémě!"

⁴ Levita, který má cosi společného z kmenem Juda. Byl to syn maminky z kmene Lévi? Betlém nepatřil mezi kněžská města. Každopádně jednoho mládence z Betléma známe také z Nové smlouvy...

Co tím čtením těch dvou příběhů chci říci? Že máme svůj svět, do kterého Pána Boha příliš mluvit nenecháme. Máme svoje léty utvrzené pravdy, které musí platit. A prosazujeme je ze všech sil jako jediné správné a morální východisko. Přece i v Izraeli každý dělal s těmi nejlepšími úmysly to, co právě uznal za správné. A tomu podle Míky musel Pán Bůh rozhodně požehnat.

Pak tím chci říci, že Pán Ježíš nám tyhle pravdy nevyvrací, neprosazuje tu správnou. Známost pravdy nepovažuje za výlučné vlastnictví, ale za nástroj služby. V citlivé řeči o náboženství a jeho formách je navýsost laskavý. Všimněte si! Neřekne: "A pravdu máme my, Židé, a vy Samařani nemáte šanci! Jste úplně mimo!" To neřekne. Řekne: "Vy uctíváte, co neznáte; my uctíváme, co známe, neboť spása je ze Židů." A stává se sám tou skutečnou a jedinou podstatnou pravdou pro život. Bez jediného žejdlíku, dává zcela nematerialisticky té ženě novou živou vodu naděje. A ona si jen lokne té pravdy a přitáhne s sebou svého skoromuže a s ním pomalu celé městečko. A Ježíš s nimi zůstane celé dva dny. Takhle se to dělá! Nepotřebujeme tvrdé boje o jediné morální a biblické stanovisko. Potřebujeme Krista!

Ježíš neslibí jednu sjednocenou židovsko-samaritánskou církev. Neslibuje nový chrám poté, co ten Herodův Římané zboří. Posouvá všechno na jinou úroveň: „Věř mi, ženo, že přichází hodina, kdy nebudete ctít Otce ani na této hoře ani v Jeruzalémě. Ale přichází hodina, ano, již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctíli. Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.“
Janovo evangelium 4:20-24

Co je to v Duchu a v pravdě? Znáám mnohá vysvětlení, při kterých jsem v polovičce přestal poslouchat. Obsahovaly nějakou novou nauku, nějaké "Ale!" Podle těch vysvětlení musíš tohle a tohle a pak teprve... A přitom je to tak prosté: V Duchu, to znamená, že to naše uctívání, to Otcovo, to Boží náboženství nebude místně ani rituálně příslušné! Že to nebude v Jeruzalémě (!), ale ani nikde jinde a že to nebude jen v tomto a nebo v onom kostelíku a podle toho a nebo onoho rituálu. Jen katolické, jen charismatické, jen...

A už je to tady, my už to žijeme, že na místě a formách opravdu nezáleží. Sejde na srozumitelnosti evangelia úplně cizím lidem, těm ze Sychar, těm nejobyčejnějším a třeba i pověřčivým. Tak za tímhle - pokud tohle je Ježíš - za tím lidé půjdou. Tak to je, abychom zůstali věrní textu. Nesmí se tam nic víc vkládat. A v Pravdě, to znamená přesně to, co jsme si tu celou tu dobu říkali: Bez přikrašlování, bez předsudků o tom, co Pán Bůh "musí" respektovat. V Pravdě, to znamená ve svobodě, v otevřenosti, s pochopením a v radosti. Přijati Kristem spolu se samařskou ženou zcela přirozeně vodíme ostatní k tomu nejlepšímu, co známe. K pravdě, ke Kristu.

Amen!